

Respons

Etiopia: ENDF i Somaliregionen

- Hvor synlig er tilstedeværelsen til ENDF i Somaliregionen?
- Driver ENDF tvangsrekruttering i Somaliregionen?

Innledning

Informasjon om forhold i Somaliregionen¹, inkludert det etiopiske forsvaret (ENDF – Ethiopian National Defence Force) sin tilstedeværelse og aktivitet i regionen, er svært begrenset. Dette skyldes blant annet at etiopiske myndigheter fører streng kontroll med internasjonal tilstedeværelse i regionen og således begrenser muligheten for uavhengig rapportering om forhold i regionen. Denne responsen baserer seg i stor grad på informasjon innhentet under en informasjonsinnhentingsreise til Addis Ababa og Somaliregionen i april 2016. Under reisen møtte Landinfo en rekke ressurspersoner med ulik bakgrunn og svært god innsikt i Somaliregionen. Alle kildene ga uttrykk for at forhold i regionen er svært sensitive. Samtlige kilder er følgelig anonymiserte av hensyn til deres arbeidssituasjon og sikkerhet.

Tilstedeværelse og synlighet i regionen

Etter Landinfos forståelse har ENDFs tilstedeværelse i Somaliregionen endret seg over tid – både geografisk og numerisk. Før 2007 var minst 10 000-16 000 soldater stasjonert i regionen.² Disse var blant annet stasjonert ved byene Jijiga og Kabridahar (HRW 2008, s. 25). Etiopias inngripen i det sørlige Somalia i 2006-2009 tilsier etter Landinfos vurdering at ENDF fra andre halvdel av 2006 også var godt synlige i form av militære kolonner med

¹ Etiopia er en føderasjon bestående av ni etniske regionalstater (kilil) og to føderaladministrerte bystater (astedader). Somaliregionen er en av regionalstatene og baserer seg på den delen av Etiopias befolkning som er etnisk somalisk. Somaliregionen omtales iblant som «Ogaden». Etter Landinfos vurdering er det politisk ladet å omtale regionen som Ogaden. Ogaden er den dominerende klanen i Somaliregionen. Regionen er imidlertid også hjemstedet til en rekke andre klaner. I denne responsen brukes derfor utelukkende begrepet Somaliregionen.

² HRW (2008, s. 25) viser til at minst to divisjoner (kifletor) var stasjonert i regionen før 2007. Kildene gir imidlertid ulik informasjon om hvor mange soldater en etiopisk divisjon består av. Ifølge HRW består en divisjon av cirka 8000 soldater. Professor Tobias Hagmann (2014, s. 32) viser til at en divisjon har cirka 5000 soldater.

tropper og materiell langs hovedveier til grensebyene Dolo og Ferfer.³ Ifølge en rapport fra den amerikanske ambassaden i Addis Ababa (2007), offentliggjort av Wikileaks, ble ENDF sin tilstedeværelse i Somaliregionen betydelig utvidet etter at separatistgruppen ONLF angrep oljefeltet ved Abole i april 2007.⁴ Dette underbygges av informasjon fra HRW (2008, s. 25), som viser til at opptil 40 000 soldater tjenestegjorde i regionen etter at konflikten eskalerte.⁵ Majoriteten av soldatene hadde ikke-somalisk bakgrunn.

Styrkene ble stasjonert i større byer og drev operasjoner i områder med ONLF-aktivitet. Ifølge HRW (2007, s. 35-57) omfattet operasjonene blant annet systematisk tvangsflytting og nedbrenning av landsbyer. ENDF patruljerte også hovedveier og etablerte kontrollposter i byer for å håndheve forbudet mot kommersiell ferdsel som etiopiske myndigheter innførte i regionen etter april 2007 (HRW 2007, s. 82-83). Etter Landinfos forståelse var handelsblokaden og ENDFs operasjoner først og fremst rettet mot områder dominert av Ogaden-klanen, det vil si de daværende distriktene/sonene Fik, Degehabur, Gode, Korahe og Werder.⁶ Operasjonene var på høyden fra juni til september 2007 (HRW 2008, s. 31). Handelsblokaden i Somaliregionen ble myknet opp i september 2007 (HRW 2008, s. 83-85).

Fra oktober 2007 gikk etiopiske myndigheter over til å bruke lokale militser i stedet for ENDF i frontlinjen mot ONLF (Embassy of the United States in Addis Ababa, 2007). ENDFs tilstedeværelse i regionen ble dermed trappet ned. ENDF opprettholdt tilstedeværelse i byer og i enkelte strategisk viktige landsbyer, men var etter dette i liten grad til stede i rurale områder (HRW 2008, s. 75). Ifølge den amerikanske ambassaden i Addis Ababa (2007) fortsatte likevel enkelte kilder å omtale myndighetsmilitser som ENDF.

Etter Landinfos forståelse har ENDFs tilstedeværelse og synlighet i Somaliregionen i liten grad endret seg etter dette. Professor Tobias Hagmann (2014, s. 31-32) viser til at Somaliregionen faller inn under operasjonsområdet til ENDFs såkalte Østre Korps («Eastern Command»), og at korpset består av cirka 20 000 soldater.⁷ Korpset har sitt hovedkvarter i byen Harar utenfor Somaliregionen, og det er uklart hvor mange av soldatene som faktisk er stasjonert i Somaliregionen.

Opgaven til ENDF-soldatene i Somaliregionen er først og fremst å beskytte oljeinstallasjoner og grensen (kilde B, møte i Addis Ababa, april 2016; kilde C, møte i Jijiga, april 2016). Beskyttelse av grensen foregår blant annet i form av patruljevirkosomhet i

³ HRW (2007, s. 27) viser til at etiopiske militærkolonner med tropper og utstyr regelmessig passerte den somaliske byen Belet Weyne, og at opptil 30 000 etiopiske soldater var til stede i Somalia i begynnelsen av 2007. ENDF var til stede i den somaliske byen Baidoa allerede fra juli 2006 (Associated Press 2006). Hovedveien fra Etiopia til Baidoa går gjennom Dolo by (se for eksempel Google Maps). Hovedveien fra Etiopia til Belet Weyne går via Ferfer by.

⁴ ENDF drev operasjoner mot ONLF også før dette. Den amerikanske ambassaden i Addis Ababa (2007) viser til operasjoner mot ONLF fra april 2006.

⁵ HRW viser til at fem divisjoner var stasjonert i regionen på ulike tidspunkt. Som nevnt under fotnote 2 er kildene uenige om antallet soldater i en etiopisk divisjon.

⁶ Distriktene/sonene Fik, Gode og Werder ble senere omdøpt til henholdsvis Nogob, Shabelle og Dollo. Nogob ble tidligere i år delt i to: Nogob og Erar (kilde A, e-post 9. mai 2016).

⁷ Hagmann (2014, s. 32) viser til at Østre Korps består av fire divisjoner. Som nevnt under fotnote 2 gir kildene ulike informasjon om hvor mange soldater en etiopisk divisjon består av.

grenseområdene.⁸ Andre sikkerhetsutfordringer i regionen overlates i størst mulig grad til regionale sikkerhetsstyrker.⁹ ENDF har baser spredt i regionen, herunder utenfor byene Jijiga og Gode (kilde A, møte i Jijiga, april 2016; kilde D, møte i Addis Ababa, april 2016; kilde E, møte i Jijiga, april 2016), men soldatene oppholder seg i stor grad i basene og rykker kun ut dersom regionale sikkerhetsstyrker ikke er i stand til å håndtere en gitt situasjon. Dette er i tråd med Landinfos egne observasjoner fra reisen i april 2016. Landinfo så svært mange regionale sikkerhetsstyrker både i Jijiga by og langs hovedveien til grensebyen Wajale, men ikke en eneste ENDF-soldat. Etiopias militære tilstedeværelse i det sørlige Somalia tilsier etter Landinfos vurdering at ENDF er godt synlige i form av militære kolonner med tropper og materiell langs hovedveier til grensebyene Dolo og Ferfer.¹⁰

Rekruttering

Kildene som Landinfo møtte under reisen i april 2016 viste til at det er vanskelig å rekruttere etniske somaliere til ENDF,¹¹ men var omforente om at det ikke foregår tvangsrekruttering¹² til ENDF i Somaliregionen. Etiopia har ingen verneplikt, og militærtjeneste er i utgangspunktet basert på frivillighet. Proklamasjonen om det etiopiske forsvaret av 1996 (Defence Forces Proclamation 27/1996) slår fast at forsvarsdepartementet kan «[...] in accordance with criteria periodically issued by it, recruit persons fit and willing for military services» (artikkel 4, punkt 1). Landinfo har ingen uttømmende oversikt over kriteriene som det henvises til i proklamasjonen, men en rekke kilder viser til at rekrutter skal være 18 år (se for eksempel CIA u.d. og Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008, s. 142). Kilde F og G (møter i Addis Ababa, april 2016) viste i denne sammenheng til at svært få fødsler i Somaliregionen registreres, og at det derfor kan være vanskelig å fastslå om rekrutter faktisk har fylt 18 år. Kilde B (møte i Addis Ababa, april 2016) og kilde C (møte i Jijiga, april 2016) forklarte at rekruttering vanligvis skjer ved at de ulike delstatene, herunder Somaliregionen, bes om å rekruttere en gitt kvote. Kvoteene er ifølge de to kildene lave og det medfører ingen reaksjoner fra myndighetene dersom kvoteene ikke fylles.¹³

⁸ Også regionale sikkerhetsstyrker bidrar i beskyttelsen av grensen.

⁹ Den viktigste regionale sikkerhetsstyrken i Somaliregionen er spesialpolitiet, det såkalte Liyu Police (*liyu* betyr «spesial» på amharisk). Liyu Police er nærmere omtalt i en egen respons fra Landinfo av 3. juni 2016.

¹⁰ ENDF rykket inn igjen i Somalia i slutten av 2011 (se for eksempel Gettleman 2011 og BBC 2012). Fra januar 2014 inngår over 4000 etiopiske soldater i Den afrikanske unions styrker i Somalia (AMISOM 2014). I tillegg operer ENDF i Somalia også utenfor AMISOM (African Union Mission in Somalia) (kilde I, møte i Mogadishu, januar 2016; kilde J, møte i Belet Weyne, februar 2015). Kilde J forklarte at ENDF også fra 2009 til 2011, da Etiopia offisielt ikke hadde styrker i Somalia, gjennomførte en rekke militære operasjoner på somalisk side av grensen.

¹¹ Det finnes likevel enkelte etniske somaliere i ENDF, spesielt i etterretningstjenesten (kilde C, møte i Jijiga, april 2016).

¹² Tvangsrekruttering defineres her som rekruttering gjennom vold eller trussel om vold. Vold er forsettlig bruk av fysisk makt mot en annen person for å påføre uønsket smerte, skade eller død.

¹³ Både kilde B (møte i Addis Ababa, april 2016) og kilde C (møte i Jijiga, april 2016) forklarte i denne sammenheng at ENDF består av relativt få soldater og at det er en smal sak å rekruttere nok soldater i Etiopia som helhet. Kildene viste til at Etiopia har en befolkning på cirka 100 millioner mennesker og at ENDF består av cirka 138 000 soldater.

Rekrutter har ifølge proklamasjonen rett til en skriftlig kontrakt (artikkel 5) og grunnleggende militær trening (artikkel 9, punkt 1). Rekrutter ansettes for syv år, med mulighet for forlengelse inntil fylte 45 år (artikkel 9, punkt 1). Offiserer kan tjenestegjøre lengre (artikkel 9, punkt 3).

En rekke kilder viser imidlertid til at etiopiske myndigheter ved behov kan gjennomføre såkalte «call-ups» (se for eksempel CIA u.d.; kilde C, møte i Jijiga, april 2016; kilde H, møte i Addis Ababa, april 2016). Disse er obligatoriske og unnlattelse kan straffes med fengsel (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008, s. 142). Hva en call-up konkret innebærer, er noe uklart, men etter Landinfos forståelse er det snakk om en form for mobilisering ved krig eller krise. Kilde C (møte i Jijiga, april 2016) forklarte at det ikke ble gjennomført noen call-up i Somaliregionen i forbindelse med at ENDF rykket inn i Sør-Somalia i 2011.¹⁴ War Resisters' International (2007) viser imidlertid til at etiopiske myndigheter i begynnelsen av desember 2006 startet en kampanje for å rekruttere personer i Somaliregionen til «ENDF og dets tilsluttede militser» (Landinfos oversettelse) for operasjoner i Somalia. Kampanjen skal ha blitt startet etter at det ikke lyktes å rekruttere nok frivillige. Dette kan ha vært en call-up. Kildegrunnlaget er imidlertid vagt,¹⁵ og det er uklart i hvilken grad en rekrutteringskampanje ble gjennomført.

Derimot foreligger det sterke holdepunkter for at etiopiske myndigheter i 2007 tvangsrekrutterte militser for å kjempe mot ONLF (HRW 2008, s. 75-80). Myndighetsmilitser fantes i Somaliregionen allerede før dette, men som nevnt over skiftet etiopiske myndigheter i oktober 2007 taktikk i kampen mot ONLF ved å bruke lokale militser i frontlinjen i stedet for ENDF. Rekruttering av disse militsene begynte ifølge HRW flere måneder tidligere, og foregikk blant annet ved at landsbyer/klaner ble pålagt å stille med et gitt antall rekrutter. Landinfos finner det nærliggende å anta at også personer under 18 år kan ha blitt rekruttert på denne måten.¹⁶ HRW (2008, s. 76) understreker at det fantes frivillige myndighetsmilitser, men viser også til at manglende samarbeidsvilje fra enkelte landsbyer resulterte i at klanledere ble fengslet eller drept. Etiopiske myndigheter skal også ha tvunget leger, lærere og andre offentlig ansatte til å kjempe i myndighetsmilitsene (Gettleman 2007; Embassy of the United States in Addis Ababa, 2007). Personer som nektet ble bøtelagt, oppsagt, fengslet eller sågar drept. Rekruttene fikk minimal opplæring før de ble sendt i kamp. Myndighetsmilitsene var etter Landinfos forståelse ikke en formell del av ENDF, men var delvis rekruttert av og tilsluttet dem.

Det er noe uklart hvor lenge etiopiske myndigheter benyttet tvangsrekrutterte militser i kampen mot ONLF, men senest i 2009 ble disse militsene erstattet av Liyu Police¹⁷ (kilde B, møte i Addis Ababa, april 2016). I motsetning til myndighetsmilitsene er Liyu Police ikke tilknyttet ENDF. Etter Landinfos vurdering foreligger det således ikke holdepunkter for at det

¹⁴ Se fotnote 10.

¹⁵ War Resisters' International viser til en artikkel med tittelen «Ethiopia: Military conscription campaign in Ogaden» fra Garowe Online av 5. desember 2008, men Landinfo har ikke funnet denne artikkelen.

¹⁶ Gutter over 15 år forventes å krige for klanen sin ved behov (kilde F, møte i Addis Ababa, april 2016; kilde K, møte i Jijiga, april 2016).

¹⁷ Liyu Police, inkludert rekruttering til Liyu Police, er nærmere omtalt i en egen respons fra Landinfo. Se fotnote 9.

har foregått tvangsrekruttering til ENDF eller militser tilsluttet ENDF i Somaliregionen etter 2009.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- AMISOM (2014, 23. januar). Ethiopian troops formally join AMISOM peacekeepers in Somalia. *AMISOM*. Tilgjengelig fra <http://amisom-au.org/2014/01/ethiopian-troops-formally-join-amisom-peacekeepers-in-somalia/> [lastet ned 23. mai 2016]
- Associated Press (2006, 20. juli). Ethiopian troops enter central Somalia. *NBC News*. Tilgjengelig fra http://www.nbcnews.com/id/12035106/ns/world_news-africa/t/ethiopian-troops-enter-central-somalia/#.V0LIcstf3cs [lastet ned 23. mai 2016]
- BBC (2012, 24. januar). Somalia's al-Shabab attack Ethiopian base in Beledweyne. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-africa-16697879> [lastet ned 24. mai 2016]
- CIA, dvs. Central Intelligence Agency (u.d.). *The World Factbook: Military service age and obligation*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2024.html> [lastet ned 24. mai 2016]
- Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Child Soldiers Global Report 2008*. London: Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. Tilgjengelig fra http://www.child-soldiers.org/user_uploads/pdf/2008globalreport1245411.pdf [lastet ned 24. mai 2016]
- Embassy of the United States in Addis Ababa (2007, 20. November). *The Ogaden: Insurgency and counter-insurgency*. Addis Ababa: Embassy of the United States. Tilgjengelig fra Wikileaks https://wikileaks.org/plusd/cables/07ADDISABABA3365_a.html [lastet ned 23. mai 2016]
- Gettleman, J. (2007, 14. desember). Civilians are forced to fight Ethiopian rebels. *New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2007/12/14/world/africa/14iht-ethiopia.4.8752494.html?_r=1 [lastet ned 23. mai 2016]
- Gettleman, J. (2011, 20. November). Ethiopian Troops Said to Enter Somalia, Opening New Front Against Militants. *New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2011/11/21/world/africa/ethiopian-troops-enter-somalia-witnesses-say.html?_r=0 [lastet ned 24. mai 2016]
- Hagmann, T. (2014). *Talking Peace in the Ogaden. The search for an end to conflict in the Somali Regional State in Ethiopia*. Nairobi: Rift Valley Institute.

Respons **Etiopia: ENDF i Somaliregionen**

- HRW, dvs. Human Rights Watch (2007, 13. august). *Shell-Shocked: Civilians Under Siege in Mogadishu*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/somalia0807webwcover.pdf> [lastet ned 24. mai 2016]
- HRW (2008, juni). *Collective Punishment: War Crimes and Crimes against Humanity in the Ogaden area of Ethiopia's Somali Region*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/ethiopia0608webwcover.pdf> [lastet ned 24. mai 2016]
- International Crisis Group (2013, 6. august). *Ethiopia: Prospects for Peace in Ogaden*. Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/ethiopia-eritrea/207-ethiopia-prospects-for-peace-in-ogaden.pdf> [lastet ned 24. mai 2016]
- President of the Federal Democratic Republic of Ethiopia. (1996, 15. februar). *Defence Forces Proclamation No. 27/1996*. Tilgjengelig fra <https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl-nat.nsf/xsp/.ibmmodres/domino/OpenAttachment/applic/ihl/ihl-nat.nsf/18332AEF53B401EA41256476004FD53B/TEXT/Defence%20Forces%20Proclamation%20no.%2027%201996.pdf> [lastet ned 24. mai 2016]
- Qinn, B. (2013, 10. januar). UK tenders to train Ethiopian paramilitaries accused of abuses. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/world/2013/jan/10/ethiopia-forces-human-rights-funding> [lastet ned 6. mai 2016]
- War Resisters' International (2007, 1. januar). *Somalia and Ethiopia: forced recruitment and conscription for war*. London: War Resisters' International. Tilgjengelig fra <http://www.wri-irg.org/node/1001> [lastet ned 24. mai 2016]

Muntlige kilder¹⁸

- Kilde A, møte i Jijiga, april 2016
- Kilde A, e-post, 3. mai 2016
- Kilde B, møte i Addis Ababa, april 2016
- Kilde C, møte i Jijiga, april 2016
- Kilde D, møte i Addis Ababa, april 2016
- Kilde E, møte i Jijiga, april 2016
- Kilde F, møte i Addis Ababa, april 2016
- Kilde G, møte i Addis Ababa, april 2016
- Kilde H, møte i Addis Ababa, april 2016
- Kilde I, møte i Mogadishu, 21. januar 2016
- Kilde J, møte i Belet Weyne, 14. februar 2015
- Kilde K, møte i Jijiga, april 2016

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

¹⁸ Møtedatoer fra reisen til Etiopia i april 2016 er utelatt for å unngå identifisering av kildene.